

Catedral Santa-Eulàlia i Santa-Júlia

La primera menció coneguda d'un bisbe d'Elna, l'any 571, fa referència a la catedral primitiva, de la qual es poden observar els fonaments a poca distància al nord-est de l'actual catedral, que la va substituir a la fi del segle X.

L'estructura principal de la catedral actual es va construir al llarg del segle XI, i el seu altar va ser consagrat l'any 1069. A la fi del segle XIV es va projectar transformar-la en una catedral gòtica; la base de la seva futura capçalera encara és visible al jardí dels absis.

D'acord amb els cànons de l'arquitectura romànica catalana, presenta una planta basilical amb una nau central i dues naus laterals, sense transsepte. La façana oest estava flanquejada per dues torres imponents, que podien fer alhora, o de manera independent, les funcions de campanar i de defensa.

La torre nord probablement va ser destruïda o va quedar massa malmesa pel terratrèmol de gran magnitud de la fi del segle XIV per poder ser reconstruïda. A començament del segle XX va ser substituïda per l'actual torre de maó massís, de dimensions molt més reduïdes.

La part superior de l'absis va ser profundament remodelada durant les restauracions de començament del segle XX. Aleshores es va eliminar l'acroteri emmerletat que coronava l'absis i que l'integrava dins el conjunt d'esglésies fortificades de Catalunya, característiques del segle XII.

Les dimensions interiors de l'edifici són de 49,50 metres de llargada i 20,5 metres d'amplada (sense comptar les capelles del costat sud). La nau central té una amplada de 8 metres.

La nau central està coberta amb una volta de canó de mig punt, sustentada per arcs torals. Les naus laterals estan cobertes amb voltes de quart de cercle, que contraresten l'empenta de la volta central. Cal destacar una particularitat: la cara dels pilars orientada cap a les naus laterals és vertical, mentre que la que dona a la nau central presenta un acusat talús, fet que crea la impressió que els pilars s'obren a mesura que guanyen alçada. Aquest recurs contribueix a un efecte òptic deliberat que modifica la percepció de les dimensions de l'espai.

Sembla que, originàriament, la primera coberta era de fusta i sense encavallades, i que més endavant va ser substituïda per l'actual volta.

La tribuna gòtica

Ocupa l'espai de l'antic cor dels canonges, que s'hi reunien cinc vegades al dia per celebrar l'ofici canonical. Les antigues cadires del cor van desaparèixer durant la Revolució. Actualment acull l'orgue, construït l'any 1869.

La nau lateral sud

Va ser completament transformada amb l'afegiment de sis capelles d'estil gòtic, que sobresurten de l'obra romànica original. Tot seguit es descriuen les diferents capelles començant per l'absidiola :

La primera capella va ser construïda per ordre de Ramon Costa, bisbe d'Elna entre els anys 1289 i 1310. El seu sepulcre, de marbre blanc, el representa revestit amb les seves vestidures episcopals.

Ramon Costa va instruir amb imparcialitat i justícia el procés contra els templers. Com que el Rosselló va formar part de Catalunya fins a l'any 1659, els templers del nostre país van rebre un tracte molt més digne que els sotmesos a l'autoritat del rei de França, al nord de la frontera de les Corberes.

La segona capella està ornamentada amb dos plafons d'un retaule pintat. El de l'esquerra representa santa Marta dominant un drac, mentre que el de la dreta mostra un miracle de sant Eloi. Aquests dos plafons s'atribueixen al pintor perpinyanès del segle XIV Arnau Gassies.

El Crist jacent data del segle XVI.

La tercera capella està dedicada a sant Miquel, representat mentre venç el drac. L'escultura està datada l'any 1431.

Les tres darreres capelles són del segle XV. S'hi pot observar una evolució de l'estil arquitectònic respecte de les tres primeres, ja que els nervis de les voltes de creueria s'integren elegantment als murs, substituint els antics permòdols.

La nau lateral nord

La capella de la pica baptismal conserva una decoració pictòrica del segle XIV.

En aquesta nau lateral també es pot admirar una pica polilobulada, que es considera probablement d'època romana, així com la «Creu dels Improperis» o Creu dels Ultratges, on són representats els instruments de la Passió de Crist. Aquesta creu obria tradicionalment la processó de la Sanch.

El baldaquí de l'altar major

Va ser construït l'any 1724 per l'escultor Pare Navarra i respon a l'estil barroc parisenc, en contrast amb els tradicionals grans retaules catalans de fusta daurada. El seu finançament va ser possible gràcies a la fosa del retaule original, realitzat en argent repussat.

La taula d'altar

Descansa sobre un antic cippus romà i forma part d'un conjunt de taules d'altar dels segles X i XI, conservades també, entre altres indrets, a Sant Andreu i a Girona.

La cripta

L'absis disposava d'una cripta semisoterrada, que va ser reblerta per permetre la construcció del baldaquí. Només l'absidiola que sobresurt a l'exterior en testimonia avui l'existència.

Els llums

Dissenyats l'any 1997 per l'arquitecte dels Monuments Històrics de França, s'inspiren en el Tresor de Guarrazar, descobert l'any 1859 prop de Toledo i probablement amagat pel clergat visigot l'any 711.